

процесса высшей школы целесообразно развивать у студентов представления об идеалах, что приведет созданию собственного образа будущего психолога.

Ключевые слова: самосовершенствование, профессиональное самосовершенствование, идеал, воспитательный идеал, мотивация достижения.

Summary

L.N.Smalius

The Role of Educational Ideal in the Professional Formation of the Future Psychologists

The article touches the problem of creating psychological and pedagogical conditions for training psychological specialties. An important prerequisite for their successful professional realization is the ability to self-improvement during thier life. Development of motivation achievement and choice as the ideal model for personal and professional improvement can promote this. The article presents the analysis of study of representations of today's youth about the ideal and the means to achieve it. Under the conditions of educational process of high school students should develop understanding of the ideals that promote formation of their own image of the future psychologist.

Key words: self-improvement, professional self-improvement, ideal, educational ideal, achievement motivation.

Дата надходження статті: „26” вересня 2012 р.

УДК 378.011.3 : 338.48 - 051

Г.О.СОРОКІНА,

доктор педагогічних наук

(м.Луганськ)

Використання ділових ігор в процесі підготовки фахівців туристичної галузі

В статті обґрунтовано необхідність використання ділових ігор в рамках семінарських занять для студентів спеціальності „Туризм”. В публікації надано класифікацію семінарів за різними ознаками, представлено опис розроблених ділових ігор для курсу „Управління розвитком туризму”. Ділова гра „Компетентність” спрямована на перевірку рівня компетентності майбутніх фахівців туристичної галузі, ділова гра „Згладжування конфліктів” передбачає відпрацювання у студентів умінь і навичок згладжування конфліктів, ділова гра „Один день з життя” дає можливість підвищити рівень усвідомлення студентами типового й специфічного в професійній діяльності того чи іншого спеціаліста туристичної галузі.

Ключові слова: семінар, ділова гра, ігрова технологія, підготовка фахівців туристичної галузі.

Постановка проблеми у загальному вигляді... У вищій школі поширеною є така форма навчальних занять, як семінари, які зазвичай проводять після лекцій або паралельно з ними. Особливість семінарів полягає в тому, що основним видом навчальної діяльності студентів на них є виступ з повідомленнями, доповідями, обговорення наукових питань і проблем під контролем і керівництвом викладача. Семінари не повинні дублювати лекції, вони поглиблюють знання студентів з тої чи тої теми, розвивають творчі здібності й самостійність студентів, сприяють пробудженню інтересу до наукових досліджень тощо.

Залежно від поставленої викладачем мети семінари поділяють на кілька груп:

– семінари, покликані поглиблювати вивчення певних систематичних курсів і тематично пов'язані з ними;

– семінари, призначені для поглибленого опрацювання окремих, найбільш важливих і типових у методологічному відношенні тем і курсів;

– семінари та спецсемінари дослідницького типу з окремих наукових проблем [2, с.35].

Залежно від завдань і змісту семінари класифікують таким чином:

просемінари – своєрідні практикуми, у процесі яких студенти відпрацьовують уміння щодо виконання тих чи інших практичних робіт;

– семінар питань і відповідей;

– семінар-розгорнута бесіда;

– семінар-коментоване читання;

– семінар, що передбачає усні відповіді з наступним їх обговоренням;

– семінар-дискусія;

– семінар, що передбачає обговорення письмових рефератів студентів і їх оцінку;

- семінар-конференція;
- семінар-вирішення проблемних задач;
- семінар-прес-конференція;
- семінар-мозковий штурм [1, с.191].

Усі перераховані види семінарів ми використовуємо для підготовки фахівців туристичної галузі. Однією з найбільш ефективних форм семінарських занять для майбутніх фахівців з туризму ми вважаємо семінар-дискусію. Він становить процес діалогічного спілкування студентів, у процесі якого відбувається формування практичного досвіду спільної участі в обговоренні й вирішенні теоретичних і практичних проблем. Семінар-дискусія спрямований на досягнення таких результатів: студент здобуває досвід побудови власної діяльності, учиться чітко й логічно висловлювати власні думки, аргументовано відстоювати власну думку, коректно спростовувати думку опонентів.

Успіх семінару-дискусії залежить від майстерності викладача й від підготовленості студентів, від рівня їхніх знань з теми, яку вивчають.

У процесі проведення семінарів-дискусій, на наш погляд, раціонально використовували технології мозкового штурму й ділової гри. Основна мета навчального „мозкового штурму” – розвиток творчого стилю мислення.

Ділова гра – це імітація робочого процесу, моделювання, спрощене відтворення реальної виробничої ситуації. Перед учасниками гри ставляться завдання, аналогічні тим, які вони вирішують у щоденній професійній діяльності. Ці завдання можуть бути найрізноманітнішими.

Використання ігрової технології в процесі навчально-виховної роботи майбутніх фахівців з туризму є необхідною. Вона виконує кілька функцій: навчальну, комунікативну, самореалізацій, ігротерапевтичну, діагностичну, коригувальну, міжнаціональної комунікації, соціалізації, розважальну й т. ін.

Аналіз досліджень і публікацій... Комплексний аналіз літератури дозволяє стверджувати, що вивченню педагогічних технологій, у тому числі й ігрових, присвячено праці багатьох учених: В.Вергасова, І.Зязюна, М.Кларіна, В.Корнеєва, В.Кукушина, І.Лернера, А.Нісімчука, О.Пехоти, І.Прокопенко, Г.Селевко, В.Сластеніна, Г.Цехмістрової та ін.

Проблему використання ігрових технологій в процесі підготовки фахівців галузі туризму розглядали з різних аспектів М.Ахмедова, В.Баранова, В.Кожеваткін, Н.Наумова, О.Фастовець та ін.

Формулювання цілей статті... Метою цієї статті є опис розроблених ділових ігор для курсу „Управління розвитком туризму”.

Імітаційне або ігрове навчання актуальне для професійної туристичної освіти, оскільки майбутній фахівець повинен не лише мати певний запас знань, але й бути керівником, організатором, технологом, уміти працювати з людьми, знати особливості ринкової економіки й уміти в ній орієнтуватися. Імітаційні та ігрові методи сприяють більш глибокому засвоєнню й закріпленню теоретичного матеріалу, навчанню студентів самостійному мисленню й діяльності, формуванню вміння вести науковий диспут і та ін. У педагогіці ігрові технології були предметами наукового розгляду Л.Д.Бобильової, С.В.Дудки, І.П.Моїсєєвої, Н.Д.Грудініної та ін. Дослідниками розроблено широкий спектр цільових орієнтацій педагогічних ігор. До них належать:

– дидактичні ігри, спрямовані на розширення кругозору, активізацію пізнавальної діяльності, застосування ЗУН у практичній діяльності, формування вмінь і навичок, необхідних у практичній діяльності, і та ін.;

– виховні ігри, орієнтовані на виховання самостійності, формування підходів, позицій, моральних, естетичних і світоглядних установок; виховання співробітництва, колективізму, товариськості, комунікабельності;

– розвивальні ігри, які сприяють розвитку уваги, пам’яті, мовлення, мислення, уяви, фантазії, творчих здібностей, емпатії, рефлексії, вмінь порівнювати, зіставляти, знаходити аналогії та оптимальні рішення;

– соціалізуючі ігри, суть яких полягає в прилученні студентів до норм і цінностей суспільства, в адаптації до умов середовища, у стресовому контролі, саморегуляції; навчанні спілкуванню, психотерапії [3, с.103].

Особливо важливим для розвитку професійних знань, вмінь і навичок студентів спеціальності „Туризм” є використання ділових ігор, у процесі яких розв’язують комплекс завдань: засвоєння нового, закріплення матеріалу, розвиток креативності студентів, формування загальнонавчальних вмінь. Ділові ігри дають можливість майбутнім фахівцям зрозуміти й вивчити навчальний матеріал з різних позицій. Сутність ділової гри полягає у відтворенні предметного й соціального змісту професійної діяльності, моделюванні основних умов і системи відносин, характерних для відповідної діяльності. Навчальні ділові ігри є ефективною формою

навчання не лише з огляду на повне відтворення реальних умов професійної діяльності, але й завдяки повному особистісному включенню майбутніх фахівців в ігрову ситуацію, інтенсифікації міжособистісного спілкування, яскравим емоційним переживанням успіху чи невдачі. Застосування ділових ігор у процесі професійної підготовки фахівців галузі туризму дає можливість цілеспрямовано забезпечити студентів ефективними способами вирішення різних ситуацій і задач.

У навчальному процесі з метою формування готовності фахівців туристичної галузі до здійснення професійної діяльності в рамках курсу „Управління розвитком туризму” ми розробили та використовували такі ділові ігри, як „Компетентність”, „Згладжування конфліктів”, „Відділ кадрів” „Один день з життя” та ін. Коротко опишемо ці ділові ігри.

Ділова гра „Компетентність”

Мета ділової гри: перевірка компетентності майбутніх фахівців туристичної галузі.

Учасники:

– конкуренти – дві команди студентів;

– наймачі – група студентів, які визначатимуть переможця, тобто того, кого візьме на роботу турфірма;

– головний суддя – викладач, який зазвичай вирішує спірні моменти.

Гра містить три етапи: передігровий, ігровий і постігровий.

На першому етапі викладач:

– знайомить групу з правилами й зі схемою гри;

– з участю студентів формує команди, визначає склад „турфірми-наймача”.

На другому етапі:

– викладач задає конкретну тему;

– команди придумують одна для одної по 7–10 завдань на задану тему (тип завдань заздалегідь декларує викладач);

– команди почергово дають одна одній завдання. Команда-суперник його виконує. У випадку, якщо суперник затрудняється з відповіддю, її дає команда, яка пропонувала завдання. У цей час турфірма-наймач оцінює, наприклад, за п'ятибальною системою кожне завдання й за 10-бальною шкалою кожну відповідь;

– наймачі обговорюють отриману інформацію та приймають рішення – кого буде прийнято на роботу.

На третьому етапі викладач зі студентами обговорює проведену гру, підкреслюючи позитивні моменти, указуючи на помилки й роблячи висновки.

Ділова гра „Згладжування конфліктів”

Мета ділової гри: відпрацювання умінь і навичок згладжування конфліктів.

Процедура: ведучий розповідає про важливість вміння швидко й ефективно згладжувати конфлікти й оголошує про те, що зараз дослідним шляхом варто спробувати з'ясувати основні методи урегулювання конфліктів.

Учасники розбиваються на трійки. Протягом п'яти хвилин кожна трійка придумує сценарій, за яким двоє учасників представляють конфліктуючі сторони (наприклад, подружжя, яке свариться), а третій – грає роль миротворця, арбітра.

На обговорення ведучий виносить такі запитання:

- які методи згладжування конфліктів було продемонстровано?
- які, на вашу думку, цікаві знахідки використали учасники під час гри?
- як варто було поводитися тим учасникам, кому не вдалось згладити конфлікт?

Ділова гра „Відділ кадрів”

Мета ділової гри: відпрацювання умінь і навичок майбутніх працівників туристичної галузі стосовно підбору робітників для турфірми.

Вона складається з двох завдань. Розглянемо їх детальніше.

Перше завдання. Студенти – начальники або співробітники відділу кадрів. Перед ними стоїть завдання відібрати майбутніх співробітників на посаду (менеджер з внутрішнього туризму; менеджер з виїзного туризму; менеджер з реклами і т. ін.). Студенти повинні визначити:

- які функціональні обов'язки цього співробітника? (необхідно перерахувати ці обов'язки й записати їх);
- за якими якостями або іншими характеристикам необхідно відібрати співробітників на цю посаду? Які існують вимоги для цієї посади?

Майбутнім фахівцям треба скласти два списки, у яких вони повинні перерахувати десять якостей, які повинен мати „ідеальний кандидат” на робоче місце з погляду працедавця, і десять якостей або причин, які, з погляду працедавця, заважають отримати роботу здобувачеві.

Друге завдання. Студентам треба уявити собі образ „типового конкурента” в боротьбі за вакантну посаду. Описати його за такими позиціями: стать; вік; сімейний стан; освіта; останнє місце роботи; досвід роботи; чому він шукає нову роботу. Далі проранжувати якості в списках за ступенем важливості з погляду працедавця й оцінити ступінь вираження кожної якості за шестибальною шкалою (від 0 до 5 балів) у таких претендентів на робоче місце:

- в „ідеального кандидата” на робоче місце;
- у себе („я як кандидат на вакансію”);
- у середнього „кандидата на вакансію” („мого конкурента” на ринку праці).

Ділова гра „Один день з життя”

Мета ділової гри – підвищення рівня усвідомлення студентами типового й специфічного в професійній діяльності того чи іншого спеціаліста туристичної галузі.

Ця гра є модифікацією відомої гри „Розповідь з іменників”, адаптованою до проблематики професійного самовизначення.

Вправа проводиться в колі. Кількість гравців – від 6–8 до 15–20 студентів. Час – від 15 до 25 хвилин. Основні етапи методики такі.

Ведучий (викладач чи студент) визначає разом з іншими гравцями, яку професію цікаво було б розглянути. Наприклад, група захотіла розглянути професію „менеджер з туризму”.

Ведучий дає учасникам загальну інструкцію: „Зараз ми спільними зусиллями постараємось скласти розповідь про типовий трудовий день нашого працівника – менеджера з туризму. Це буде розповідь тільки іменників, наприклад, розповідь про трудовий день учителя міг би бути таким: дзвоник – сніданок – дзвоник – урок – двічники – запитання – відповідь – трійка – учительська – директор – скандал – урок – відмінники – дзвоник – дім – постіль. У цій грі буде з’ясовано, наскільки гарно студенти уявляють собі роботу менеджера з туризму, а також, буде встановлено чи здатні майбутні фахівці до колективної творчості, адже в грі існує серйозна небезпека якимось невдалим штрихом (недоречно названим „заради сміху” іменником) зіпсувати всю розповідь. Важлива умова: перш ніж назвати новий іменник, кожен гравець обов’язково має повторити все, що було названо до нього. Тоді наша розповідь сприйматиметься як цілісний твір. Щоб краще було запам’ятовувати названі іменники, необхідно уважно дивитись на всіх, хто говорить, ніби пов’язуючи слово з конкретною людиною.

Ведучий може назвати перше слово, а інші гравці по черзі називають свої іменники, обов’язково повторюючи все, що називалось до них. Якщо гравців мало (6–8 студентів), то можна пройти два кола, коли кожному доведеться називати по два іменники.

Підбиваючи підсумки гри необхідно спитати в учасників, чи вийшла розповідь цілісною чи ні, чи не зіпсував її хтось своїм невдалим іменником. Якщо розповідь вийшла плутаною й сумбурною, то можна попросити когось з гравців своїми словами розповісти, про що ж було складено розповідь, що там відбувалось і чи відбувалось. Раціонально також обговорити, наскільки правдиво й типово було представлено трудовий день професіонала, який розглядався.

Досвід свідчить, що гра зазвичай проходить цікаво. Студенти нерідко перебувають у творчому напруженні й можуть навіть втомитись, тому більше двох разів проводити цю ігрову вправу не слід.

Не менш цікаво може бути проведено аналогічну вправу, але вже на тему „Сон з життя...” якогось спеціаліста. У цьому випадку можливе більш творче й бурхливе фантазування учасників, оскільки йдеться про незвичну, майже містичну ситуацію, пов’язану із загадковим світом снів.

Висновки... Отже, ділові ігри виявляються цікавими й корисними під час роботи із студентами, майбутніми фахівцями туристичної галузі, які повинні в процесі роботи взаємодіяти один з одним. Це полегшить майбутнім фахівцям розуміння функціональної структури туристичної фірми, а також посадових обов’язків працівників різних професійних категорій та ін.

У майбутніх дослідженнях нами буде розроблено ділові ігри до кожного семінару з таких фахових дисциплін як „Туристичне краєзнавство”, „Управління розвитком туризму”, „Методика викладання фахових дисциплін”.

Список використаних джерел і літератури:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи : курс лекцій : модульне навчання / А. М. Алексюк. – К. : ІСДО, 1993. – 220 с.
2. Арьдин В. М. Учебная деятельность студентов / В. М. Арьдин, Б. А. Атанов // Справочное пособие для абитуриентов, студентов, молодых преподавателей. – Донецк : БАО, 2001. – 123 с.
3. Сучасні технології в освіті : реком. бібліогр. показч. : в 2 ч. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; уклад. : І. П. Моїсеева, Н. Д. Грудініна. – К. : Педагогічна думка, 2005. – Ч. 1: Сучасні технології навчання. – 2005. – 211 с.

Анотація

Г.А.Сорокіна

Использование деловых игр в процессе подготовки специалистов туристической отрасли

В статье обоснована необходимость использования деловых игр в рамках семинарских занятий для студентов специальности „Туризм”. В публикации представлена классификация семинаров по различным признакам, дано описание разработанных деловых игр для курса „Управление развитием туризма”. Деловая игра „Компетентность” направлена на проверку уровня компетентности специалистов туристической отрасли, деловая игра „Сглаживание конфликтов” предусматривает отработку у студентов умений и навыков сглаживания конфликтов, деловая игра „Один день из жизни” дает возможность повысить уровень осознания студентами типового и специфического в профессиональной деятельности того или иного специалиста туристической отрасли.

Ключевые слова: семинар, деловая игра, игровая технология, подготовка специалистов туристической отрасли.

Summary

H.O.Sorokina

Use of Business Games in the Process of Preparation of Specialists of Tourist Industry

The necessity of the use of business games within the framework of seminars for the students of speciality „Tourism” is grounded in the article. Classification of seminars on different signs is presented in the article, description of the worked out business games for the course „Management of Tourism Development” is given. Business game „Competence” is directed to verification of level of competence of specialists of tourist industry, business game „Smoothing out of Conflicts” envisages working off for the students abilities and skills of smoothing out conflicts, business game „One Day from Life” gives an opportunity to promote the level of realization of students model and specific in professional activity of one or another specialist of tourist industry.

Keywords: seminar, business game, playing technology, preparation of specialists of tourist industry.
Дата надходження статті: „3” вересня 2012 р.

УДК371.134-057.875(045)

І.Й.СТАРОВОЙТ,

кандидат психологічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

Деонтологічні засади професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів

Автор статті розкриває основні положення педагогічної деонтології, зокрема важливість принципів професійної підготовки студентів до фахової діяльності. Розглянуто зміст педагогічної деонтології, яка вчить студента ставитися до учня чи колеги не як до об'єкта своїх спостережень і педагогічних дій, а як до особистості зі своїми духовним світом, своїми бажаннями, сподіваннями, надіями, острахами.

Ключові слова: деонтологія, педагогічна деонтологія, професійна підготовка, студент.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Актуальність теми статті зумовлена тим, що професійна підготовка спеціаліста взагалі та студента вищого навчального закладу зокрема є неможливою без теоретичного і практичного засвоєння деонтологічних норм. Деонтологічна наука є вченням про принципи професійної поведінки з метою забезпечення максимальної користі для виконання цієї поведінки. Основою деонтології є адміністративно-регламентуючі форми (накази, інструкції) норм поведінки тих чи інших професіоналів, їх професійних обов'язків і організації професійної діяльності.

Деонтологія науково обґрунтовує необхідність свідомого підпорядкування особистих інтересів потребам суспільства в гармонійному поєднанні особистого і суспільного, визначає форми професійної моралі, виконання громадянського обов'язку в конкретній галузі суспільного життя і діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій... Деонтологія – це розділ етики, що вивчає проблеми обов'язку, сферу обов'язкового, всі форми моральних вимог та співвідношення їх. Можна вважати, що деонтологія стосується усього кола проблем, пов'язаних з моральним, зі сферою належного, потрібного.

Термін „деонтологія” вперше ввів у науковий обіг англійський філософ права Ієремія Бентам у праці „Деонтологія” (1834 р.). Деонтологія, основи якої досліджував І.Бентам, є вченням про професійні обов'язки і врахування результатів їх виконання людиною. Як зазначав учений, у